

Sygn. akt I CSK 1914/22

POSTANOWIENIE

Dnia 19 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku E. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
z udziałem Gminy P., A. S., P. [...] spółki akcyjnej w K., E. [X.] spółki akcyjnej w P.,
M. M., A. M., I. B., M. B., [...] Grupa [...] spółki akcyjnej w W., I. D. S., M. D. S.
o zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 19 sierpnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika A. S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 11 lutego 2021 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. koszty postępowania kasacyjnego każda ze stron ponosi we własnym zakresie.**

UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku E. [...] Sp. z o.o. w P., przy uczestnictwie A. S., P. [...] S.A. w K., E. [X.] S.A. w P., M. M., A. M., I. B., M. B., [...] Grupy [...] S.A. w W., I. D. S. i M. D. S. o zasiedzenie służebności Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z 30 stycznia 2019 r. stwierdził, że Grupa [...] Spółka Akcyjna w P. (poprzednik wnioskodawcy E. [...] Sp. z o.o. w P.) nabyła przez zasiedzenie z dniem 31 sierpnia 2004 r. służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu, polegającą na nieodpłatnym korzystaniu z urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej w postaci linii WN 110 kV o sprecyzowanej w postanowieniu

treści na wskazanych tamże nieruchomościach stanowiących własność uczestników – osób fizycznych. Stwierdził też, że również 31 sierpnia 2004 r. analogiczną służebność nabyły P. [X.] Spółka Akcyjna w W. (poprzednik P. [...] S.A. w K.) w odniesieniu do linii WN 220 kV, przebiegającej tym samym szlakiem.

Sąd Rejonowy ustalił, że na słupach przebiegających przez nieruchomości początkowo stanowiące własność uczestnika A. S., a obecnie także innych osób fizycznych uczestniczących w postępowanie, znajdują się dwa tory linii energetycznych należące do różnych podmiotów o różnej klasie energetycznej, co do których złożone zostały wnioski o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu. Obydwie linie ułożone są na tych samych słupach i zostały wybudowane w 1974 r. Za pewną datę objęcia posiadania nieruchomości w zakresie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu Sąd uznał 31 sierpnia 1974 r. Sąd stwierdził też, że corocznie były dokonywane przeglądy linii, cyklicznie odbywały się prace konserwacyjne, przy czym przez cały czas linie pozostawały w posiadaniu przedsiębiorstw energetycznych, początkowo działających w imieniu Skarbu Państwa, a następnie w swoim imieniu, przy czym przekazanie posiadania sieci energetycznej pomiędzy Skarbem Państwa a samodzielnymi przedsiębiorstwami nastąpiło w drodze zmiany charakteru władztwa po stronie przedsiębiorstw. Sąd uznał nadto, że objęcie nieruchomości w posiadanie w zakresie wykonywanej służebności nastąpiło w złej wierze, gdyż nie opierało się na żadnych uzgodnieniach z właścicielem gruntu. Termin zasiedzenia rozpoczęty 31 sierpnia 1974 r. upłynął zatem po 30-tu latach, z dniem 31 sierpnia 2004 r. Biegu terminu nie mógł więc przerwać wniosek o zawezwanie do próby ugodowej złożony przez uczestnika A. S. w 2013 r., ani później wytoczone przez niego powództwo. Zakres przestrzenny służebności Sąd Rejonowy ustalił korzystając z pomocy biegłego.

Postanowienie zaskarżyli apelacjami uczestnicy P. [...] S.A. w K. oraz A. S., który kwestionował dopuszczalność biegu terminu zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu w okresie, kiedy nie przewidywały jej przepisy oraz prawidłowość obciążenia nieruchomości służebnością na rzecz przedsiębiorstwa bez określenia nieruchomości władnącej.

Sąd Okręgowy w S. oddalił obydwie apelacje postanowieniem z 11 lutego 2021 r. Oparł się na ustaleniach Sądu Rejonowego, podzielił też jego zapatrywania prawne, które poddał szczegółowej analizie uwzględniając przebieg przekształceń własnościowych w energetyce i ukształtowane w ciągu kilkudziesięciu lat orzecznictwo sądowe. Za prawidłowy uznał też zakres służebności wyznaczony w postanowieniu.

W skardze kasacyjnej uczestnik A. S. zaskarżył w całości postanowienie Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 172 k.c., art. 292 k.c. w zw. z art. 285 i art. 352 k.c. prowadzącą do stwierdzenia, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowych na nieruchomości uczestnika, odpowiadających służebności przesyłu, pomimo niewykazania zamiaru zasiedzenia takiej służebności po stronie przedsiębiorców energetycznych oraz ustanowienie obciążenia na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego, a nie na rzecz nieruchomości władnącej, która nie została nawet ustalona.

Skarżący wniósł o uchylenie kwestionowanego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S., pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Uczestnik – P. [...] S.A. w W. wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku jej przyjęcia – o oddalenie tej skargi i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Nie stanowi więc ogólnie dostępnego środka zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji celu przypisanego skardze kasacyjnej służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy

w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Uczestnik A. S. motywował wniosek o rozpoznania jego skargi wystąpieniem przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to znaczy oczywistą zasadnością tej skargi, którą wiąże z nierozpoznaniem przez Sąd Okręgowy w S. istoty sprawy w zakresie wykazania przez wnioskodawcę i uczestnika, których wnioski o stwierdzenie zasiedzenia służebności zostały uwzględnione, zamiaru zasiedzenia oraz nieustalenia nieruchomości władnącej dla tych służebności. Wskazał, że właściciel nieruchomości obciążonej służebnością nie mógł wcześniej niż od czasu podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały z 17 stycznia 2003 r. (III CZP 79/02) żądać ustanowienia takiej służebności, przedsiębiorstwa energetyczne nie mogły więc wykazywać zamiaru zasiedzenia tej służebności, a właściciel nie mógł podejmować kroków w kierunku uregulowania statusu urządzeń przesyłowych.

Argumentacja zawarta w skardze kasacyjnej nie świadczy jednak o oczywistej zasadności tego środka zaskarżenia. Zarzuty podnoszone przez skarżącego były już wielokrotnie i wszechstronnie analizowane przez sądy powszechne i przez Sąd Najwyższy w składach zwykłych i powiększonych. Zostały również poddane ocenie Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Dopuszczalność ustanowienia i zasiedzenia jeszcze przed dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu z zachowaniem jej specyfiki, polegającej na nabyciu tej służebności przez przedsiębiorstwo przesyłowe, nie zaś związania jej z nieruchomością władnącą jest utrwalone (zob. uchwały Sądu Najwyższego z 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10, poz. 7 i z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139, uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, OSNC 2017, nr 11, poz. 123 oraz postanowienia tego Sądu z 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, niepubl., z 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, nie publ., i V CSK 106/14, niepubl., z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, niepubl., z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, niepubl., z 16 marca 2018 r., IV CSK 109/17, niepubl., czy z 5 października 2019, V CSK 169/18, niepubl.). W orzecznictwie wyjaśniono, że jeszcze przed wejściem w życie art. 305¹ - 305⁴ k.c. właściciele nieruchomości, na których zlokalizowane były urządzenia przesyłowe, musieli się

liczyć z obciążeniem nieruchomości prawem rzeczowym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lutego 2015 r., II CSK 310/14, niepubl., z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, z 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16, niepubl., z 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, niepubl., z 28 marca 2017 r., II CSK 462/16, niepubl., z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, z 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, niepubl., z dnia 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, nie publ.; tak też w decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 17 maja 2016 r., nr 8585/13, Piekarska i inni przeciwko Polsce). W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznano za dopuszczalne ustanowienie i zasiedzenie służebności gruntowej o tradycyjnym kształcie (z oznaczeniem nieruchomości władnącej), zaspokajającej potrzeby przedsiębiorstw przesyłowych (por. uchwała Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, wyroki tego Sądu z 11 marca 2005 r., II CK 489/04, niepubl. i z 8 września 2006 r., II CSK 112/06, niepubl. oraz postanowienia z 4 października 2006 r., II CSK 119/06, niepubl., z 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, niepubl., z 30 września 2008 r., II CSK 154/08, niepubl. i II CSK 155/08, niepubl., z 7 listopada 2008 r., II CSK 326/08, niepubl., z 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, niepubl., z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, niepubl. i z 23 września 2010 r., III CSK 319/09, niepubl.).

Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że rezygnacja z konieczności oznaczania nieruchomości władnącej – uznawana przez skarżącego za rażące naruszenie art. 285 § 1 k.c. jest technicznym uproszczeniem, służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o niewypełnieniu przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, z 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, niepubl., z 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, niepubl., z 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14 i V CSK 106/14, czy z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, niepubl.).

Ponadto – w świetle treści art. 172 k.c. i art. 292 k.c. zamiar zasiedzenia służebności nie jest przesłanką skuteczności zasiedzenia. Niezbędne jest jedynie posiadanie nieruchomości w zakresie służebności.

System prawa dopuszczał przy tym możliwość ustanowienia służebności gruntowej na rzecz podmiotu prawa (a nie każdorazowego właściciela

nieruchomości władnącej) jeszcze przed 3 sierpnia 2008 r. (por. art. 286 k.c., który powołuje także skarżący, jakkolwiek odmiennie interpretując jego znaczenie). W związku z tym nie można zgodzić się z uczestnikiem, że wykładnia przepisów wskazanych w skardze, zastosowana przez Sąd Okręgowy, w sposób oczywisty narusza prawo, a tym bardziej, że świadczy o nierozpoznaniu istoty sprawy.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 520 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.

[as]